

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Єгоричева Світлана Борисівна*, доктор економічних наук, професор
Бережна Алла Юрївна**, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

*ORCID 0000-0002-7829-7073

**ORCID 0000-0002-0308-9851

© Єгоричева С.Б., 2023

© Бережна А.Ю., 2023

Стаття отримана редакцією 29.11.2023 р.

The article was received by editorial board on 29.11.2023

Вступ. Процес євроінтеграції є ключовим пріоритетом України за останні роки, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правова держави [1]. Наслідками євроінтеграційних процесів країни є розвиток і реформування соціальної, економічної, фінансової, адміністративної сфери діяльності. На початковому кроці до Європейського союзу Україна запровадила низьку реформ, підписала низьку документів про міжнародне співробітництво. Децентралізація є однією з ключових реформ удосконалення адміністративно-територіального устрою України в основі якої лежить ідея активного розвитку регіонів шляхом надання їм певної самостійності в деяких аспектах.

Так, в результаті процесу децентралізації України було утворено 1469 територіальних громад (далі – ТГ) з них 409 міських, 435 селищних та 625 громад. Для реалізації процесу децентралізації було обрано модель реформи сформованої на основі моделі сусідньої Польщі оскільки країни мають однакову кількість адміністративно-територіальних рівнів, а також інститути самоврядування цих країн є політичною основою. Попри те, Польща на відміну від України має Єдиний «штаб реформ», реалізовувала процес децентралізації в два етапи (Україна ж одночасно проводила реформу адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування) тому і провела реформу децентралізації більш успішно.

Процес децентралізації в Україні почався у 2015 році і триває дотепер, так як до кінця не закрито питання, як фінансової, так і політичної самостійності ТГ. Попри те, певні аспекти формування місцевого бюджету новоутворених ТГ, таки набули нових значень. Реформа відбулась і в адміністративному управлінні, утворюючи офіційні документи стратегічного розвитку територіальних одиниць в яких передбачено план подальших дій, для поліпшення якості життя населення та сталий розвиток громад.

Модель реалізації реформи децентралізації коригується і удосконалюється враховуючі попередні невдачі та загальнонаціональні виклики. Актуальним завданням є дослідження реалізації процесу децентралізації від етапу становлення та його перебудову в умовах воєнного стану в Україні.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Питання реформи децентралізації України залишається актуальним і на сьогодні, адже ефективною моделі реалізації даної реформи в Україні наразі не існує. Тому багато науковців безупинно досліджують питання децентралізації. Європейський досвід впровадження адміністративно-територіальної реформи досліджувалося в науковій статті вітчизняним науковцем Гаврік Р.О. [3].

Аналіз змін формування місцевих бюджетів під час процесу децентралізації досліджено вітчизняними науковцями Варцабою В.І., Траньовичем Ю.П., Семберем С.В., Петришиним Х.Р., Західною О.Р. [4–5], а розвиток процесу децентралізації в умовах воєнного стану у своїх наукових дослідженнях відобразили Лепіш Н.Я., Павлович-Сенета Я.П., Пирога І. [6–7].

Процеси розвитку демократичних реформ є актуальним і на міжнародній науковій арені. Так, вплив процесу децентралізації на формування демократичного розвитку країни відображено в науковій статті

ті британського вченого Obeng S.K. [8]. Вплив фінансованої децентралізації на окремих розвиток деяких держав Європейського Союзу досліджено зарубіжними науковцями Neringa Slavinskaite, Miloslav Novotny, Dainora Gedvilaite, Slavinskaite Neringa [9–10]. Низька іноземних науковців досліджували реалізацію реформи адміністративно-територіального устрою на територіях свої країн [11; 12].

Процес децентралізації у період воєнного стану в Україні описується в науковій статті іноземними вченими Rabinovych. M. та Gawrich A. [13].

Регіональна економічна політика залишається в колі уваги, як вітчизняних, так і іноземних науковців оскільки від розвитку регіону залежить загальнонаціональний економічний розвиток. Вдала модель децентралізації дозволяє створити комфортне та якісне життя населенню. Однак в умовах вікового стану пріоритети змінюються, тому економіці країни необхідно підлаштовуватися під нові виклики і загрози.

Метою роботи є дослідження розвитку процесу децентралізації після повномасштабного вторгнення росії в Україну Дослідити динаміку розвитку та пріоритетності територіальних громад та їх бюджетоутворення до та після війни. Проаналізувати процес формування регіональної соціально-економічної політики в умовах воєнного стану в Україні.

Основний матеріал і результати. Активна інтеграція України до Європейського союзу вимагала від влади провести низьку реформ, щоб країна відповідала європейському рівню та дотримувалася європейських стандартів. Так, після революції гідності Україна почала активний рух до ЄС і в 2015 році затвердила пакет реформ, що передбачає удосконалення деяких сфер діяльності. Однією із найважливіших реформ стала реформа децентралізації, яка уособлює в собі делегування повноважень від центрального органу владу до органів місцевого самоврядування. За час реалізації реформи в Україні було утворено 1469 територіальних громад. Реформа децентралізації має на меті створення комфортного та якісного життя населення кожного регіону враховуючі їх можливості, сильні сторони, потреби. Важливим аспектом розвитку регіону є збереження екологічної складової, а в кращому випадку її відновлення. На сьогоднішній день в глобалізованому світі набуває популярності енвайронментальної наукової економічної течії, де об'єднується рівномірний розвиток екологічної, соціально та економічної сфери.

Паралельно з реформою децентралізації в Україні було затверджено ще один важливий документ розвитку національної економіки, а саме «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Дана стратегія розвитку передбачає виконання 17 загальнонаціональних цілей та 169 завдань, що тісно перетинаються зі стратегією розвитку «Європа – 2020». На сьогоднішній день вже було завершено перший етап реформи і за даними моніторингового звіту Державної служби статистики України 2020 року [14] тільки 4 із 17 цілей можна було досягти (рисунок 1).

При складанні моніторингового звіту досягнення цілей сталого розвитку у 2020 році передбачались цілі, які можна було досягти однак після початку світової пандемії економіка країни вже вимагала

Рис. 1. Результати моніторингового звіту «Цілі сталого розвитку: Україна – 2020 рік» у розрізі можливості досяжності цілей

Джерело: складане за джерелом моніторингового звіту «Цілі сталого розвитку: Україна – 2020 рік» [14]

трансформації. Головним викликом національної економіки стала повномасштабна війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року. Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну політичні пріоритети суттєво змінилися. Необхідно було трансформувати економіку таким чином, щоб реалізувати обороноздатність, одночасно максимальною зі стабілізацією загальноекономічних процесів.

Звичайно, що в такому економічному положенні Україні прогнозували крах національної економіки, однак за допомогою, ефективної дипломатії та міжнародної підтримки країн союзників національна економіка витримала критичне навантаження. Поставало завдання налагодження міжнародної торгівлі, відновлення роботи бізнесу, фінансова допомога внутрішньо-переміщеним особам та постраждалим за час війни. На кінець залишається побудувати нову модель розвитку економічної діяльності в умовах воєнного стану.

Розвиток регіональної економіки також змінив свій напрямок у результаті соціальних викликів та загроз. Одночасно з вирішенням попередньо визначених питань розвитку, постають завдання реалізації обороноздатності та соціальної підтримки населення.

Бюджетна децентралізація в Україні почала реалізовуватися з 2015 року однак останній етап її завершився тільки наприкінці 2021 році, тому залишається актуальним аналіз наслідку цієї частини реформи. За результатами наукового дослідження надходження до місцевих бюджетів мають нестабільну динаміку. Після завершального етапу фінансової децентралізації доходи місцевого бюджету України надходження значно зросли, однак після першого року війни знову спостерігається їх зниження. Це може свідчити про різні економічні явища. По перше згідно графіка відображеного на рисунку 2 можна спостерігати, що періоди падіння доходів припадають на роки соціальних викликів, а саме на період початку пандемії та початку війни в Україні. Другим фактором може бути період адаптації національної економіки до реформи децентралізації. Також вищесказані фактори можуть діяти комплексно [16].

Рис. 2. Надходження до місцевого бюджету України за 2018–2022 роки

Джерело: складане за джерелом урядового порталу «Open Budget»

Однак згідно змін, що відбулись при у результаті реформи децентралізації було затверджено зміни до Бюджетного кодексу України [2] в частині децентралізації податкових надходжень від центральної влади до органів місцевого самоврядування. Саме тому для детальної оцінки дохідної частини місцевих бюджетів України необхідно дослідити його співвідношення у розрізі класифікації надходжень (рисунок 3). Аналізуючи відсоткове співвідношення надходжень чітко спостерігається зміни у код 10000000 «Податкові надходження», на що і повипливали зміни у Бюджетному кодексі України [2], адже певні категорії податків почали формувати місцеві бюджети.

Важливо підмітити що у 2022 році, першого року війни, суттєво знизилась міжбюджетні трансфери. Відбулось це через напружену економічну ситуацію і централізацію фінансових потоків і поки еконо-

міка стабілізувалась, а регіональні бюджети наповнювались в більшості завдяки податкам. Однак все ж таки вирішальну роль в стабілізації національної економіки в перший рік війни посприяла професійна дипломатія України, ефектом якої стала суттєва фінансова підтримка країн партнерів.

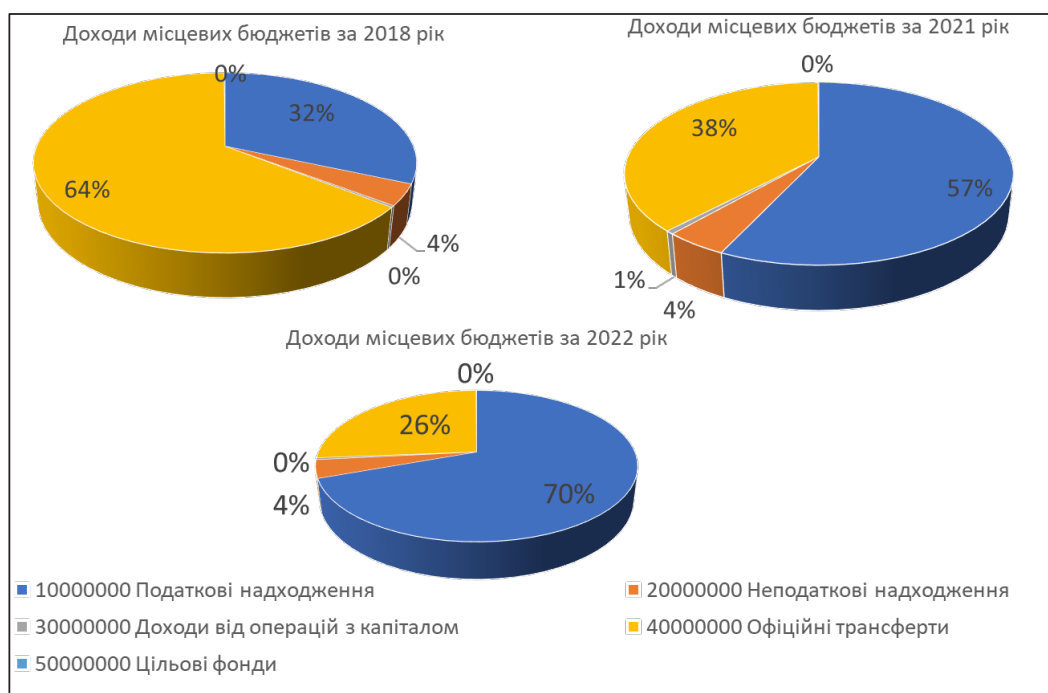

Рис. 3. Надходження до місцевого бюджету України в розрізі класифікації доходів за 2018, 2021, 2022 роки

Джерело: складане за джерелом урядового порталу «Open Budget»

Дохідна частина місцевого бюджету в умовах воєнного стану мала нестабільний характер тільки в перший рік війни, але при належній підтримці міжнародних партнерів дохід вдалось стабілізувати навіть враховуючі, що деяким категоріям бізнесу було офіційно дозволено не платити певні податки. Так, в початкових умовах війни суттєво зменшились неподаткові надходження оскільки певні сектори бізнесу пішли з українського ринку та виникла необхідність відновити бюджетні витрати.

Державі було необхідно накопичувати фінанси у центральній владі щоб вдало їх перерозподілити в умовах воєнного часу. В даному випадку реформа децентралізації не спрацювала і владі довелося в умовах національного виклику звернутись до централізованої форми управління. Це відбулось тому, що реформа є досить молодою і ще не налагоджено всі її управлінські функції. Звичайно, що територіальні громади мають самостійно підлаштовувати власний бюджет в умовах національних викликів так, щоб могли певний період часу самостійно існувати, але поточні загрози показали, що модель децентралізації необхідно покращувати.

Видатки місцевих бюджетів можуть проінформувати більше в частці впливу війни на бюджетоутворення, оскільки в таких умовах суттєво змінюються їх пріоритети (таблиця 1). Витрати на загальнодержавні функції за період 2018–2022 значно скоротилися у місцевих бюджетах, це є прямими наслідком децентралізації.

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році значно зросли витрати код витрат «громадський порядок, безпека та судова влада». Першочергово була необхідність побудувати, або модернізувати загальнодоступне укриття для населення. Вже згодом постало питання строгої необхідності побудови укриття в закладах освіти, адже тільки з виконанням цього пункту освітній процес в умовах війни можна було проводити в офлайн режимі. У 2022 році українцям довелося пережити проблеми з енергетикою, тому були необхідні витрати на забезпечення пунктів незламності та соціальної підтримки населення.

Витрати на економічну діяльність, екологічну безпеку в умовах війни відійшли на другий план і на сьогоднішній день цей напрям ще не було стабілізовано, оскільки пріоритетними стали витрати на обо-

Видатки місцевого бюджету за 2018–2022 роки, млрд грн

Код та назва видатків/Роки	2018	2019	2020	2021	2022
0100 Загальнодержавні функції	209,42	167,64	89,71	86,34	67,22
0300 Громадський порядок, безпека та судова влада	1,15	1,30	1,83	1,74	11,11
0400 Економічна діяльність	77,16	81,85	93,93	112,36	61,07
0500 Охорона навколишнього природного середовища	3,00	3,41	2,42	2,42	0,51
0600 Житлово-комунальне господарство	30,05	34,38	32,13	56,73	40,63
0700 Охорона здоров'я	93,23	89,82	50,87	33,11	31,01
0800 Духовний та фізичний розвиток	18,89	21,58	21,88	27,39	22,58
0900 Освіта	165,71	187,10	199,43	249,08	232,25
1000 Соціальний захист та соціальне забезпечення	145,50	103,16	24,00	28,07	29,20

Джерело: складане за джерелом урядового порталу «Open Budget»

рону та безпеку. Вагомі витрати місцевих бюджетів на освітню діяльність. З початком великих реформ освіта стала пріоритетним напрямком витрат територіальних громад, причому джерелом фінансування цього напрямку є не тільки кошти місцевого бюджету, а і державні та європейські цільові програми. Цим і пояснюється висока питомою вага надходжень та видатків на освітню діяльність.

З цього випливає, що в умовах воєнного стану місцеві бюджети змінили пріоритетні напрямки видатків та доходів, збільшилось кількість програм на обороноздатність громади та соціальну підтримку громадян постраждалих у наслідок війни.

Звичайно після початку війни змінилися і політичний напрям розвитку громад. В територіальних документах стратегічного розвитку, з'явилися такі напрямки моніторингових показників, як кількість побудованих укриттів, допомога внутрішньо переміщеним особам, кількість пунктів незламності, реабілітаційна робота з демобілізованими особами та особами постраждалими у наслідок війни. Однак у період війни Україна стала представником у кандидати до членства Європейського союзу, тому навіть в такі складні часи необхідно розвивати країну до європейського рівня і виконувати зобов'язання. Тому окрім вищеперерахованих напрямків розвитку територіальних громад, перевага надається діджиталізації, соціальної безпеки, прозорості.

Враховуючи вищесказане процес децентралізації на сьогоднішній день вимагає подальшого розвитку, оскільки на початку війни система мала, як недоліки, так і переваги. Необхідний чіткий план подальшої реалізації регіональної економічної політики для ефективного розвитку громад.

Висновки. В умовах інтеграції України до Європейського Союзу процес реформування є необхідною умовою для ефективного співіснування країн союзників з нашою країною. На початку 2015 року Україна затвердила низьку реформ у багатьох сферах діяльності. На той момент частина територій країни вже мали воєнний стан, однак багато викликів і загроз сучасності тоді ще не були прогнозовані. Одна із головних реформ України є реформа децентралізації результатом реалізації якої є утворення нових територіальних одиниць – територіальних громад. В основі реформи закладено побудувати ефективні територіальні об'єднання, що набудуть певної самостійності та будуть на основі власних потреб, можливостей і попиту вирішувати питання місцевого значення самостійно. Однак процес фінансової децентралізації завершив свої п'ять етапів тільки в 2021 році, а сама реформа ще на сьогоднішній день не завершена.

В умовах воєнного стану органи місцевого самоврядування змінили пріоритети напрямку розвитку громад на обороноздатність, підтримки населення та військовослужбовців. Основною задачею ТГ є максимально намагатися оберігати та забезпечувати населення для подолання всіх викликів та загроз. Необхідно кожен день удосконалювати систему розвитку громад попередньо аналізуючи економіко-соціальний стан громади. Початок агресії проти України очевидно дещо похитнув економіку країни і не відомі б були наслідки без ефективної дипломатії та підтримки наших партнерів. Та вже за рік деякі аспекти соціально-економічного процесу вдалось стабілізувати. Україна навіть у період війни почала роботу до виконання умов вступу до Європейського союзу, оскільки неодмінно продемонструвала, свою сильну ментальність і що вона може бути достойним членом будь-якої міжнародної об'єднаної організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України: за станом на 8 липня 2010 р. № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. Київ : Парлам. вид-во, 2010. № 50-51. 572 с.
3. Гаврік Р. О. Європейський досвід впровадження децентралізації та зміни підходів до формування місцевих органів публічної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6/2023. С. 312–315. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/71>
4. Варцаба В.І., Сембер С.В., Траньович Ю.П. Аналіз впливу процесу децентралізації на бюджетний потенціал територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2023. № 2(62). С. 107–115. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2\(62\).107-115](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2(62).107-115)
5. Західна О.Р., Петришин Х.Р. Бюджетна децентралізація: аналіз її впровадження в Україні та світі. *Молодий вчений*. 2022. № 4 (104). С. 80–86. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-18>
6. Павлович-Сенета Я.П., Лепіш Н.Я. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. *Аналітично-порівняльне правознавство: електронне наукове видання*. 2022. № 4. С. 209–214. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267567>
7. Пирога І.С., Пирога М.І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Право*. 2023. № 77. С. 117–123. URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/283029/277209>
8. Kwabena Obeng S. Fiscal decentralization, democracy and government size: Disentangling the complexities. *Journal of International Development*. 2021. Vol. 33. № 6. P. 975–1004. DOI: <https://doi.org/10.1002/jid.3545>
9. Iavinskaite N., Novotny M., Gedvilaite D. Evaluation of the Fiscal Decentralization: Case Studies of European Union. *Engineering Economics*. 2020. Vol. 31. № 1. P. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.ee.31.1.23065>
10. Slavinskaite N. Review of Fiscal Decentralization in European Countries. *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*. 2020. Vol. 10(2). P. 345–355. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4429787>
11. Mikus O., Kukoc M., Jez Rogelj M. The coherence of common policies of the EU in territorial cohesion: A neverending discourse? A review. *Agricultural Economics*. 2019. № 65. P. 143–149.
12. Andrlík B., Halamova M., Formanova L. The Role of Fiscal Decentralization in Municipal Budgets: Case of the Czech Republic. *DANUBE*. 2021. Vol. 12. No. 1. P. 61–76.
13. Rabinovych M., Gawrich A. The Conflict in Eastern Ukraine and International Support for the Decentralization Reform (2014–2022): Theory-Guided Observations. *East European Politics and Societies*. 2023. Vol. 37(3). P. 1036–1058. DOI: <https://doi.org/10.1177/08883254221139841>
14. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.12.2023).
15. Прокопович Л. Оцінювання доходів місцевих бюджетів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-26>

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No. 254k/96 VR (1996) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 30, art. 141.
2. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy: za stanom na 8 lypnia 2010 r. No. 2456-VI (2010) *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Kyiv: Parlam. vyd-vo, no. 50-51, 572 p.
3. Havrik R. O. (2023) Yevropeiskiy dosvid vprovadzhennia detsentralizatsii ta zminy pidkhodiv do formuvannia mistsevykh orhaniv publichnoi vlady [European experience in implementing decentralisation and changing approaches to the formation of local public authorities]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Juridical scientific and electronic journal*, no. 6/2023, pp. 312–315. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/71>
4. Vartsaba V. I., Sember S. V., Tranovych Yu. P. (2023) Analiz vplyvu protsesu detsentralizatsii na biudzhetniy potentsial terytorialnykh hromad [Analysis of the impact of the decentralization process on the budgetary potential of territorial communities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia "Ekonomika" – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Economics"*, no. 2(62), pp. 107–115. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2\(62\).107-115](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2(62).107-115)
5. Zakhidna O. R., Petryshyn Kh. R. (2022) Biudzhetna detsentralizatsiia: analiz yii vprovadzhennia v Ukraini ta sviti [Budget decentralization: analysis of its implementation in Ukraine and the world]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, no. 4 (104), pp. 80–86. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-18>
6. Pavlovych-Seneta Ya. P., Lepish N. Ia. (2022) Terytorialni hromady v umovakh voiennoho stanu v Ukraini: administrativno-pravove zabezpechennia ta osoblyvosti funktsionuvannia [Territorial communities in the conditions of martial law in Ukraine: administrative and legal support and peculiarities of functioning]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo: elektronne nauкове vydannia – Analytical and Comparative Jurisprudence*, no. 4, pp. 209–214. Available at: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267567>
7. Pyroha I. S., Pyroha M. I. (2023) Rol mistsevoho samovriaduvannia u vidbudovi v umovakh voiennoho stanu [The role of local self-government in reconstruction under martial law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia: Pravo – Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, no. 77, pp. 117–123. Available at: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/283029/277209>
8. Kwabena Obeng S. (2021) Fiscal decentralization, democracy and government size: Disentangling the complexities. *Journal of International Development*, vol. 33, no. 6, pp. 975–1004. DOI: <https://doi.org/10.1002/jid.3545>

9. Iavinskaite N., Novotny M., Gedvilaite D. (2020) Evaluation of the Fiscal Decentralization: Case Studies of European Union. *Engineering Economics*, vol. 31, no. 1, pp. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.ee.31.1.23065>
10. Slavinskaite N. (2020) Review of Fiscal Decentralization in European Countries. *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences*, vol. 10(2), pp. 345–355. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.4429787>
11. Mikus O., Kukoc M., Jez Rogelj M. (2019) The coherence of common policies of the EU in territorial cohesion: A neverending discourse? A review. *Agricultural Economics*, no. 65, pp. 143–149.
12. Andrlík B., Halamova M., Formanova L. (2021) The Role of Fiscal Decentralization in Municipal Budgets: Case of the Czech Republic. *DANUBE*, vol. 12, no. 1, pp. 61–76.
13. Rabinovych M., Gawrich A. (2023) The Conflict in Eastern Ukraine and International Support for the Decentralization Reform (2014–2022): Theory-Guided Observations. *East European Politics and Societies*, vol. 37(3), pp. 1036–1058. DOI: <https://doi.org/10.1177/08883254221139841>
14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed December 2, 2023).
15. Prokopovych L. (2022) Otsiniuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhativ [Local budget revenue assessment]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-26>

УДК 336.14:352

JEL H61

Єгоричева Світлана Борисівна, доктор економічних наук, професор. **Бережна Алла Юрійвна**, кандидат економічних наук, доцент, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Соціально-економічна політика децентралізації України в умовах воєнного стану.

Глобалізаційні процеси з роками все активніше розвиваються в світовому суспільстві. Утворюються, поповнюються і розвиваються світові об'єднання країн, утворюють світові корпорації, відбувається обмін досвідом та об'єднання для вирішення глобальних проблем. Україна, як демократична, незалежна, суверенна держава крокує за вектором до Європейського Союзу, однак в умовах євроінтеграції країні необхідно провести ряд реформ, щоб відповідати європейським стандартам. Так, у 2015 році, в Україні затверджено низьку реформ у різних сферах діяльності. Одною суттєвою реформою стала реформа децентралізації, але продовжує реалізовуватися на сьогоднішній день. При розробці плану реалізації реформи децентралізації заздалегідь не було передбачено, що країна зіштовхнеться з низькою викликів та загроз. Спочатку це глобальна пандемія у 2020 році, а потім війна 24 лютого 2022 року. Збройна агресія проти України змінили пріоритетні напрямки розвитку країни в цілому. На сьогоднішній день першочергово важливо працювати на перемогу, на обороноздатність та підтримку населення. Звичайно, що в реформі децентралізації таких загальнонаціональних загроз не було передбачено і територіальним громадам необхідно змінювати тактику подальшого політичного розвитку. У нанковій статті описано процес становлення реформи децентралізації, її політичні та економічні наслідки. Планування та реалізацію стратегії розвитку термінальних громад, а також формування регіональної економічної політики в умовах воєнного стану. Більш детально розглянути питання пріоритетності подальшого розвитку та бюджетування громад. Виявлено що воєнний стан мав суттєвий вплив на початку повномасштабного вторгнення, де децентралізаційна політика втратила свої делеговані повноваження і першочерговим поставало питання централізації фінансових потоків. Звісно, що кожен соціально-економічний виклик має свої наслідки, але Україні за допомогою підтримки західних партнерів, що є ефективною дипломатією, вдалось стабілізувати національну економіку. Видатки місцевого бюджету в умовах війни передбачено змінили свої напрями на громадську безпеку. Дана стаття видатків у воєнний час зросла у 10 разів, а напрям стратегічного планування змінився в більшості на побудову укриття, реабілітацію військовослужбовців та постраждалих у наслідку війни. При чому за допомогою державної та європейської підтримки пріоритетними залишаються видатки на розвиток освіти, діджиталізації. Так Україні доведеться, ще чимало приймати та коригувати рішення, щодо подальшої ефективної політики, однак складну економічну напругу вона витривала і подальше розвивається як суверенна, демократична, незалежна Європейська держава.

Ключові слова: децентралізація, реформування, стратегія розвитку, територіальна громада, воєнний стан, бюджет, регіон.

UDC 336.14:352

JEL H61

Svitlana Yehorycheva, Doctor of Economics, Professor. **Alla Berezhna**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic". **Socio-economic policy of decentralization of Ukraine under martial law.**

Globalization processes are developing more and more actively in world society over the years. World associations of countries are formed, replenished and developed, world corporations are formed, knowledge is exchanged and associations to solve global problems take place. Ukraine, as a democratic, independent, sovereign state, is moving towards the European Union, but in the context of European integration, the country needs to carry out a number of reforms in order to meet European standards. Thus, in 2015, a number of reforms in various spheres of activity were approved in Ukraine. One significant reform was the reform of decentralization, but it continues to be implemented today. When developing the plan for the implementation of the decentralization reform, it was not foreseen in advance that the country would face a low number of challenges and threats. First it's a global pandemic in 2020, then a war on February 24, 2022. Armed aggression against Ukraine changed the priority directions of the country's development as a whole. Today, it is of primary importance to work for victory, defense capability and support of the population. Of course, such nationwide threats were not foreseen in the decentralization reform and territorial communities need to change the tactics of further political development. The article describes the process of formation of the decentralization reform, its political and economic consequences. Planning and implementation of the strategy for the development of terminal communities, as well as the formation of regional economic policy under martial law. Consider in more detail the priority of further development and budgeting of communities. It was found that the martial law had a significant impact on the beginning of the full-scale invasion, where the decentralization policy lost its delegated powers and the centralization of financial flows became a priority. Of course, every socio-economic challenge has its own consequences, but with the support of Western partners, which is effective diplomacy, Ukraine managed to stabilize the national economy. Expenditures of the local budget in the conditions of the war predictably changed their directions to public safety. This item of expenditure during the war increased 10 times, and the direction of strategic planning changed mostly to the construction of shelters, rehabilitation of servicemen and victims of the war. At the same time, with the help of state and European support, spending on the development of education and digitization remains a priority. Thus, Ukraine will still have to make and adjust a lot of decisions regarding further effective policy, but it has weathered the complex economic tension and continues to develop as a sovereign, democratic, independent European state.

Key words: decentralization, reformation, development strategy, territorial community, martial law, budget, region.